

Radosław Piwowarski*

CZY POLSKI SYSTEM PODATKOWY JEST PROGRESYWNY? ANALIZA ROZKŁADU OBCIĄŻEŃ W ZALEŻNOŚCI OD FORMY ZATRUDNIENIA

IS THE POLISH TAX SYSTEM PROGRESSIVE? ANALYSIS OF THE TAX BURDEN DEPENDING ON THE TYPE OF EMPLOYMENT

Abstract

Most of European Union countries apply progressive personal income taxes (PIT). This is the result of the vertical equity principle application, which allows for redistributive fiscal policy. In Poland the mixed system it adopted. Beside the tax payment based on the traditional progressive tax scale, since 2004 self-employed person being non-agricultural entrepreneur may choose tax payment according to 19% flat rate tax.

The aim of the study is to analyze the progressiveness of the Polish tax system depending on the form of employment. The analysis takes into account the tax burden caused by PIT, VAT, excise tax, social security contributions and health insurance. Calculations are performed for year 2012 in accordance with appropriate tax rates and insurance limits. To estimate the burden of VAT and excise tax Central Statistical Office of Poland (GUS) data from the Household Budget Survey for 2012 is used.

The results show, that the form of employment significantly affects the size of the tax burden, and thus, determines the progression of the tax system. For an employee tax system is progressive. Self-employed person being non-agricultural entrepreneur paying taxes according to the tax scale, faces the progression of the tax system above 100 000 zł revenue. In the case of self-employment combined with a 19% flat tax rate, the tax system is purely regressive.

Keywords: progressive tax system, tax, VAT, income tax, excise

JEL classification: H200; H240

Wstęp

Jedną z podstawowych zasad podatkowych jest zasada zdolności podatkowej (dochodowej) (ang. *ability-to-pay principle*). Zgodnie z nią jednostki należy obciążać podatkowo w zależności od tego, jak dobrze są w stanie poradzić sobie

---

* Dr, Katedra Funkcjonowania Gospodarki, Instytut Ekonomii, Uniwersytet Łódzki, radpiw@uni.lodz.pl

z ciężarem opodatkowania. Idąc dalej, zasada sprawiedliwości pionowej zakłada, że jednostki o wyższych dochodach powinny płacić wyższe stawki podatkowe niż osoby o niskich dochodach¹. Akceptacja i wdrożenie zasady sprawiedliwości pionowej powoduje, że system podatkowy staje się progresywny.

Większość krajów Unii Europejskiej stosuje progresywne podatki dochodowe od osób fizycznych (PIT)². Ich obecny kształt stanowi pochodną pozafiskalnych funkcji podatków, na które zwracano uwagę po II wojnie światowej oraz reform przeprowadzonych w latach 80. XX wieku mających swoje źródła w neoliberalnej doktrynie gospodarczej³. Transformując po 1989 roku polską gospodarkę, zdecydowano się na wprowadzenie progresywnego podatku dochodowego od osób fizycznych. Odmiennie niż inne były państwa socjalistyczne, np. Czechy, Węgry, Słowacja, Estonia, które obecnie stosują jednolitą stawkę, Polska generalnie pozostała przy tym systemie, wprowadzając jednak od roku 2004 tzw. podatek liniowy, jako opcję dla osób fizycznych prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. W rezultacie osoby fizyczne osiągające takie same dochody płacą zupełnie inne podatki, których wysokość uzależniona jest od formy zatrudnienia.

Mimo iż podatek dochodowy od osób fizycznych stanowi pewien fragment systemu podatkowego, jego progresja może mieć kluczowe znaczenie dla progresywności całego systemu⁴. Biorąc pod uwagę cztery główne podatki⁵, tj. VAT, akcyzę, PIT i CIT (podatek od osób prawnych), tylko podatek PIT charakteryzuje się progresją. Prowadzone w Polsce badania wskazują, że podatek VAT jest podatkiem regresywnym⁶. Akcyza uważana jest za podatek proporcjonalny⁷.

¹ Por. S. Owsiak, *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, PWN, Warszawa 2002, s. 167–168; J. Stiglitz, *Ekonomia sektora publicznego*, PWN, Warszawa 2004, s. 567.

² Od 2012 r. jedną stawkę podatkową stosuje osiem krajów Unii Europejskiej: Węgry, Łotwa, Litwa, Estonia, Słowacja, Bułgaria, Rumunia, Czechy. Por. PwC, *Personal income tax in the European Union*, Warszawa 2012; Eurostat, *Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States, Iceland and Norway*, EU, 2014.

³ Por. A. Krajewska, *Podatki w Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 2012, s. 88–89; A. Krajewska, P. Krajewski, *Rozkład obciążeń podatkowych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica” 2011, nr 248, s. 253–254.

⁴ Zwłaszcza gdy nie stosuje się podatku majątkowego, tzw. katastru.

⁵ Przyjęcie ich jako głównych wynika z ich znaczenia dla dochodów budżetu państwa.

⁶ Por. B. Dobrowolska, *Model ANOVA alternatywą dla badań nad podatkiem VAT*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia” 2014, nr 48(3), s. 49, 55; B. Dobrowolska, W. J. Rogalski, *Redystrybucyjne konsekwencje opodatkowania konsumpcji polskich gospodarstw domowych podatkiem VAT według grup społeczno-ekonomicznych w latach 1995–2009*, „Studia Ekonomiczne Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2013, nr 129, s. 135; M. J. Radziukiewicz, *Redystrybucja dochodów, kto zyskuje? Kto traci?*, PWE, Warszawa 2011, s. 123; M. Myck, M. Kundera, M. Najsztab, M. Oczkowska, *VAT w wydatkach gospodarstw domowych: konsekwencje zmian systemu i zróżnicowanie obciążeń względem struktury demograficznej*, I Raport Przedwyborczy CenEA, Warszawa 2015, s. 4.

⁷ Por. A. Krajewska, *Podatki w Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 2012, s. 168.

Proporcjonalny jest również podatek CIT, w którym stosuje się jednolitą stawkę w wysokości 19%. Brak progresywności całości systemu podatkowego może utrudniać prowadzenie redystrybucyjnej polityki państwa. Na problem ten wskazuje A. Krajewska, zauważając, że konstrukcja polskiego systemu podatkowego wyraźnie odbiega od systemów podatkowych krajów Europy Zachodniej. System nie pozwala na redystrybucję dochodów, co wpływa na zwiększanie różnic w dochodach uzyskiwanych z czynników produkcji w fazie tworzenia dochodu narodowego⁸. Zbyt duże rozwarstwienie dochodów może z kolei negatywnie oddziaływać na wzrost gospodarczy⁹. Dodatkowo zakładając, że wielkość szarej strefy rozwiniętych gospodarek pozostaje relatywnie stabilna w czasie, regresywność czy nawet proporcjonalność całego systemu podatkowego będzie „uszczipać” dochody państwa. W tym kontekście progresywny system podatkowy wydaje się być lepszą alternatywą, gdyż lepiej spełnia funkcję fiskalną.

Celem opracowania jest analiza progresji polskiego systemu podatkowego w zależności od formy zatrudnienia. Porównuje się ze sobą trzy formy zatrudnienia: praca najemna (umowa o pracę), samozatrudnienie przy opłacaniu podatku dochodowego od osób fizycznych na zasadach ogólnych oraz samozatrudnienie przy korzystaniu z opcji podatkowej w postaci 19% podatku liniowego. W analizie bierze się pod uwagę obciążenie zarówno podatkami PIT, VAT i akcyzą¹⁰, jak i składkami na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne¹¹. Obliczenia zostały wykonane dla 2012 roku w oparciu o obowiązujące wtedy wysokości składek ZUS oraz stosowane ich limity. Do szacunku obciążeń podatkiem VAT i akcyzą wykorzystuje się dane GUS z Badania Budżetów Gospodarstw Domowych z 2012 roku.

Wysokość dochodu a obciążenia podatkiem VAT i akcyzą

Od wielu lat obserwuje się wzrost znaczenia podatków pośrednich, w tym VAT, dla dochodów budżetowych. Tendencja ta obejmuje szereg krajów Unii Europejskiej, np. Holandię, Belgię, Szwecję. W Polsce również podatek VAT stał się

⁸ Por. A. Krajewska, *Przyczyny wzrostu zróżnicowania dochodów w Polsce*, „Gospodarka Narodowa” 2012, nr 7–8, s. 96.

⁹ Por. A. Alesina, R. Perotti, *Income distribution, political instability, and investment*, “European Economic Review” 1996, no. 40, Elsevier, s. 1203; PH. Mo, *Income Inequality and Economic Growth*, KYKLOS, 2000, Vol. 53, s. 312.

¹⁰ Ze względu na kontrowersje odnośnie do zasadności stosowania podatku CIT oraz nie chcąc tworzyć kolejnych założeń w prowadzonej analizie, rezygnuje się z uwzględnienia obciążeń podatkiem CIT.

¹¹ Łączne składki na ubezpieczenia społeczne oraz na ubezpieczenie zdrowotne będzie nazywać się składkami ZUS.

kluczową wielkością dla dochodów budżetu państwa¹². Ze względu na regresywny charakter podatku VAT, wzrost jego znaczenia oddziałuje na charakter całego systemu podatkowego. Nasuwa się zatem naturalne pytanie, czy regresywność podatku VAT niweluje progresję podatku PIT?

Chcąc odpowiedzieć na powyższe pytanie, należy ustalić, jakie obciążenia podatkiem VAT i akcyzą występują w zależności od wysokości uzyskiwanego dochodu. W tym celu wykorzystuje się dane GUS pochodzące z Badania Budżetów Gospodarstw Domowych w 2012 roku, dotyczące przychodów netto oraz wydatków gospodarstw domowych ogółem oraz na poszczególne dobra i usługi w podziale na grupy decylowe. Oparcie badania na obserwacji względnego obciążenia podatkami pośrednimi w kolejnych przedziałach dochodowych jest najczęściej stosowaną metodą ich szacunków¹³. Użycie zagregowanych po decylach wielkości powoduje, że uzyskany obraz siłą rzeczy jest uproszczony. Mimo to zdaje się odzwierciedlać pewne tendencje, które w przypadku badania progresji systemu podatkowego są najistotniejsze i realizują cel prowadzonej analizy.

Stosując logliniową regresję, wyznacza się poszczególne wielkości wydatków w zależności od wysokości uzyskiwanego przychodu netto¹⁴ (dochodu do dyspozycji). Przyjęcie jednoczynnikowych równań poszczególnych wydatków wynika z rozszerzenia prawa Engla na inne grupy wydatków niż żywność. Podejście takie zastosowali już w roku 1935 R.D.G. Allen i A.L. Bowley, badając przy pomocy równań liniowych wydatki konsumpcyjne gospodarstw domowych. W późniejszych latach, ze względu na istnienie tzw. poziomu nasycenia oraz minimalnej wielkości, od której obserwuje się wydatki na dane dobra, zaczęto stosować nieliniowe funkcje regresji dla zależności angielskich. Ważną w tym obszarze pracą, wykorzystującą w badaniu popytu logarytmiczne postaci równań, była monografia opracowana w 1955 roku przez S.J. Prais i H.S. Houthakera¹⁵. W prowadzonych analizach wydatków zastosowano powyższe podejście i użyto podwójnie logarytmicznych postaci funkcji. Takie podejście przyjmuje również W. Kaus, analizując 12 rodzajów wydatków konsumpcyjnych w skali przeszło 50 państw. Prowadzone empiryczne analizy potwierdzają, że wraz ze wzrostem dochodu zmianie ulega struktura konsumpcji, odnosząca się nie tylko do wydatków żywnościowych¹⁶.

¹² Por. A. Krajewska, *Podatki w Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 2012, s. 83–85.

¹³ Por. B. Dobrowolska, *Klasyczne metody estymacji w ocenie redystrybucyjnych konsekwencji funkcjonowania podatków konsumpcyjnych w Polsce*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 2013, Vol. XLVII, nr 3, s. 119.

¹⁴ Przyjmowana przez GUS definicja przychodu netto jest zbliżona do rozumianego powszechnie pojęcia dochodu do dyspozycji. Na rzecz tego opracowania pojęcia te traktowane będą jako synonimy.

¹⁵ Por. H. Dudek, *Ekonometryczne modelowanie popytu – wczesne etapy rozwoju metodologii*, „Roczniki Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich” 2012, T. 99, s. 11.

¹⁶ Por. W. Kaus, *Beyond Engel's Law – A cross-country analysis*, „The Journal of Socio-Economics” 2013, no. 47, s. 125–128.

Zmiennymi objaśnianymi są poszczególne wielkości wydatków, a zmienną objaśniającą wysokość przychodu netto. Równania regresji przyjmują postać:

$$\ln(\text{rodz\_wyd}) = \alpha + \beta \ln(Y) + \varepsilon$$

gdzie:

rodz_wyd – rodzaj wydatków na dobra i usługi,

α – wyraz wolny,

Y – dochód rozporządzalny (przychody netto),

ε – czynnik losowy o rozkładzie normalnym.

Uzyskane wyniki estymacji wykorzystuje się do wyznaczenia wielkości wydatków dla większej liczby poziomów dochodu niż te odnotowane w grupach decylowych¹⁷. Przyjmuje się, że uzyskiwane roczne dochody mieszczą się w przedziale od 1 000 do 200 000 zł¹⁸. Dla tych wartości szacuje się poziom wydatków na poszczególne dobra i usługi.

Dla szacunków obciążeń podatkami pośrednimi przyjmuje się następującą strukturę wydatków (konsumpcji): żywność i napoje bezalkoholowe; napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki; odzież i obuwie; użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii; wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego; zdrowie; transport; łączność; rekreacja i kultura; edukacja; restauracje i hotele; pozostałe towary i usługi. Tabela 1 zawiera wyniki przeprowadzonych estymacji poszczególnych wydatków jako funkcji przychodów netto.

Tabela 1. Wyniki estymacji poszczególnych wydatków jako funkcja przychodów netto

Rodzaj wydatków	Współczynniki przy zmiennych	Statystyka <i>t</i>	Istotność	R-kwadrat/skorygowane R-kwadrat	Statystyka testowa Kolmogorowa-Smirnowa*
Żywność i napoje bezalkoholowe	Stała	13,793	0,000	0,969/	0,200
	Przychody netto	15,871	0,000	0,965	
Napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki	Stała	-7,289	0,000	0,990/	0,200
	Przychody netto	27,460	0,000	0,988	

¹⁷ Autor zdaje sobie sprawę, że możliwości obliczeniowe zastosowanej metody są mocno ograniczone (wyłącznie osiem stopni swobody), jednak z uwagi na dostępne dane była to jedyna możliwość dokonania takich szacunków. Otrzymane wyniki stara się ostrożnie interpretować.

¹⁸ Jest to pochodna celu pracy. Chcąc badać skalę progresji, należy objąć analizą dochody objęte 32-proc. stawką podatku dochodowego od osób fizycznych. Będą to dochody powyżej 85 528 zł. W całości obciążeń duże znaczenie ma również limit dochodów, od którego zawieszeniu ulegają składki: emerytalna i rentowa. W 2012 roku wynosił on 118 770 zł. Ostatnim czynnikiem jest średni dochód uzyskany przez osoby rozliczające się przy pomocy podatku liniowego, który wyniósł w 2012 roku 183 714 zł. Chcąc objąć analizą wszystkie powyższe wielkości, przyjęto dochody z przedziału od 1 000 do 200 000 zł.

Tab. 1 (cd.)

Rodzaj wydatków	Współczynniki przy zmiennych	Statystyka t	Istotność	R-kwadrat/ skorygowane R-kwadrat	Statystyka testowa Kolmogorowa-Smirnowa*
Odzież i obuwie	Stała -3,672 Przychody netto 1,021	-17,822 48,321	0,000 0,000	0,997/ 0,996	0,200
Użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii	Stała 0,675 Przychody netto 0,728	1,174 12,351	0,274 0,000	0,950/ 0,944	0,200
Wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	Stała -4,220 Przychody netto 1,072	-29,794 73,812	0,000 0,000	0,999/ 0,998	0,200
Zdrowie	Stała -4,395 Przychody netto 1,094	-5,096 12,377	0,001 0,000	0,950/ 0,944	0,200
Transport	Stała -4,065 Przychody netto 1,128	-11,973 32,400	0,000 0,000	0,992/ 0,991	0,200
Łączność	Stała -0,578 Przychody netto 0,690	-1,308 15,254	0,227 0,000	0,967/ 0,963	0,015
Rekreacja i kultura	Stała -3,807 Przychody netto 1,083	-12,752 35,395	0,000 0,000	0,994/ 0,993	0,200
Edukacja	Stała -7,925 Przychody netto 1,304	-8,790 14,111	0,000 0,000	0,961/ 0,957	0,200
Restauracje i hotele	Stała -7,542 Przychody netto 1,344	-14,153 24,608	0,000 0,000	0,987/ 0,985	0,178
Pozostałe towary i usługi	Stała -4,129 Przychody netto 1,070	-16,994 42,968	0,000 0,000	0,996/ 0,995	0,200

* Z poprawką istotności Lillieforsa.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Prezentowane w tabeli 1 wyniki wskazują, że tylko w dwóch przypadkach stałe równań okazały się nieistotne statystycznie. Uzyskane dopasowania również są zadowalające. Wartość krytyczna dla testu Kołmogorowa-Smirnowa przy poziomie istotności $p = 0,05$, wyniosła $D_n(\alpha) = 0,258$. Stąd nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy, że rozkłady reszt mają rozkład zbliżony do normalnego ($D_n < D_n(\alpha)$). Mimo to, chcąc dodatkowo zweryfikować wiarygodność uzyskanych danych, obliczono sumę udziałów poszczególnych wydatków w wydatkach ogółem dla kwot dochodów od 1 000 do 200 000 zł rocznie. Dla dochodów od 4 000 do 200 000 zł sumy udziałów wahały się¹⁹ w przedziale od 92,15% do 108,7%. Odchylenia te nie przekraczały zatem około 9%.

Uzyskane oszacowania wielkości poszczególnych wydatków zmieniały się, a co za tym idzie zmieniała się struktura konsumpcji. Przykładowo, wraz ze wzrostem dochodu zmniejszał się udział wydatków na: żywność i napoje bezalkoholowe; napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki; użytkowanie mieszkania lub domu i nośników energii oraz łączność. Rosły natomiast udziały wydatków na: odzież i obuwie; wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego; zdrowie; transport; rekreację i kulturę; edukację; restauracje i hotele oraz pozostałe towary i usługi. Otrzymane zmiany struktury konsumpcji wydają się korespondować z powszechnie akceptowaną teorią ekonomii.

W 2012 roku obowiązywały następujące stawki podatku VAT: 0%; 5%; 8% i 23%. Zgodnie z art. 41 ust. 3 i 4 ustawy o VAT, stawkę 0% stosuje się w eksporcie i wewnątrzwspólnotowej dostawie towarów. Stawką w wysokości 5% objęte są towary i usługi wymienione w załączniku nr 10 ustawy o VAT. Wśród nich znajdują się podstawowe produkty żywnościowe, jak np. chleb, nabiał, przetwory mięsne, produkty zbożowe: mąka, kasze, makaron czy soki²⁰. Towary i usługi objęte 8% stawką podatku VAT wymienione są w załączniku nr 3 ustawy o VAT. Znajdują się tam również produkty żywnościowe, ale i szereg innych towarów i usług związanych z przetwórstwem rolno-spożywczym, rybołówstwem, usługami gastronomicznymi i hotelarskimi czy ochroną zdrowia. Poza tym stawkę obniżoną stosuje się do: dostawy, budowy, remontu, modernizacji, termomodernizacji lub przebudowy obiektów budowlanych lub ich części zaliczonych do budownictwa objętego społecznym programem mieszkaniowym²¹.

Ze względu na możliwość stosowania preferencyjnych stawek oraz zwolnień z podatku VAT, efektywnie płacone stawki opodatkowania dla poszczególnych grup wydatków są zazwyczaj niższe niż podstawowa stawka wynosząca 23%. Wielkości efektywnych stawek podatku VAT dla większości wydatków przyjęto

---

¹⁹ Wyjątek stanowiły najniższe dochody, gdzie sumy te wyniosły dla: 1 000 zł – 144,1%, 2 000 zł – 123,3% i 3 000 zł – 114,1%. Do kwoty 31 000 zł sumy udziałów spadały, by rosnąć do górnej granicy dochodów, tj. 200 000 zł.

²⁰ Por. <http://www.finanse.mf.gov.pl/vat/stawki-podatkowe> (dostęp 03.08.2015).

²¹ Tamże.

za M. Bukowskim²². Wyniosły one dla 2012 roku odpowiednio²³: żywność i napoje bezalkoholowe – 7%; napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki – 18%; odzież i obuwie – 18%; wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego – 11%; zdrowie – 4%; transport – 16%; rekreacja i kultura – 9%.

W przypadku wydatków na łączność oraz pozostałych towarów i usług przyjęto podstawową stawkę VAT w wysokości 23%. Pozostałe stawki podatku VAT dla 2012 roku przyjęto za M. Łangalis²⁴. Zakłada się, że wynoszą one: 23% dla użytkowania mieszkania lub domu i nośników energii; 2% dla wydatków edukacyjnych oraz 12% dla wydatków na restauracje i hotele.

Niektóre grupy wydatków obciążone są podatkiem VAT i akcyzą. Według szacunków IERiGŻ, w oparciu o dane GUS dla 2012 roku, udział podatku VAT i akcyzy w wartości rynku alkoholu wyniósł łącznie 47%²⁵. Na wyroby tytoniowe nałożono natomiast podatki pośrednie w wysokości 40,5%. Był to udział składki kwoty podatków w średniej detalicznej cenie sprzedaży papierosów w 2012 roku²⁶. Obliczając uśredniony udział podatków w wydatkach na napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki, posłużono się strukturą dochodów z podatku akcyzowego. Według raportu Służby Celnej, na wpływy do budżetu państwa z tytułu podatku akcyzowego w 1–3 kwartale 2012 roku składały się: w 31% wyroby tytoniowe, w 10% wyroby spirytusowe, w 6% piwo oraz 0,64% wino²⁷. Przyjmuje się zatem, że wydatki na wyroby tytoniowe są dwukrotnie wyższe niż na alkohole. Średnia ważona udziału podatku VAT i akcyzy w wydatkach na napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki²⁸ wyniosła 42,7%.

W cenie nośników energii elektrycznej zawarty jest również podatek VAT i akcyza. Z danych Eurostat wynika, że udział podatków w cenie energii elektrycznej dla gospodarstw domowych w Polsce w 2012 roku wynosił 22%²⁹. Dane GUS wskazują natomiast, że udział wydatków na nośniki energii w tej grupie wydatków wyniósł średnio 60%. Przyjmuje się zatem, że uśredniony udział podatku VAT i akcyzy w wydatkach na użytkowanie mieszkania lub domu oraz nośników energii kształtował się na poziomie 20,7%.

---

²² Por. M. Bukowski, *Jednolita stawka VAT – szansa czy próżna nadzieja rozwojowa?*, referat przygotowany na seminarium eksperckie „System obciążeń podatkowych wobec MŚP”, Forum Debaty Publicznej Prezydenta RP, 2013, s. 2.

²³ Przyjęto wartości stawek zaokrąglone do jedności.

²⁴ Por. M. Łangalis, *Cena państwa 2012*, Instytut Globalizacji, 2012, s. 10.

²⁵ Por. P. Wyrzykowski, *Rynek napojów alkoholowych. Stan i tendencje rozwojowe*, „Gospodarka” 2014, t. 68, s. 9–10.

²⁶ Por. Ernst & Young, *Analiza krajowej struktury opodatkowania papierosów akcyzą*, Warszawa 2012, s. 20–21.

²⁷ Por. Służba Celna MF, *Biuletyn statystyczny służby celnej. I–III kwartał 2012*, Warszawa 2013, s. 9.

²⁸ Ze względu na nielegalny charakter narkotyków nie są one obciążone podatkami.

²⁹ Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (dostęp 4.08.2015).

Z danych Komisji Europejskiej wynika, że całkowity udział podatków dla benzyny Euro-Super 95 oraz oleju napędowego w finalnej cenie paliwa płaconej przez konsumenta w 2012 roku wynosił odpowiednio: 48% i 45%³⁰. Zakłada się, że średni udział wyniósł 46,5%. Z danych GUS wynika, iż eksploatacja prywatnych środków transportu stanowi średnio 70% wydatków na transport, zatem jako średni udział VAT i akcyzy w wydatkach na transport przyjmuje się wielkość 38,2%. Tabela 2 przedstawia przyjęte do obliczeń obciążenia podatkowych stawki podatku VAT oraz VAT i akcyzy.

Tabela 2. Przyjęte stawki podatku VAT oraz podatku VAT i akcyzy

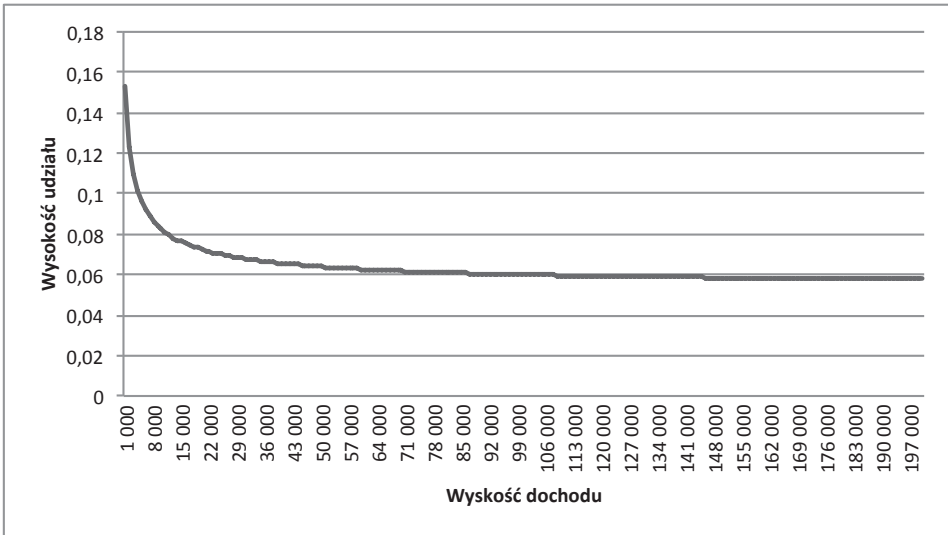
Wydatki	Stawka VAT	Stawka VAT + akcyza
Żywność i napoje bezalkoholowe	7%	7%
Napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki	18%	42,7%*
Odzież i obuwie	18%	18%
Użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii	23%	20,7%*
Wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	11%	11%
Zdrowie	4%	4%
Transport	16%	38,2%*
Łączność	23%	23%
Rekreacja i kultura	9%	9%
Edukacja	2%	2%
Restauracje i hotele	12%	12%
Pozostałe towary i usługi	23%	23%

* Jako udział w wydatkach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ernst & Young [2012]; Służba Celna MF [2013]; Komisja Europejska [2012]; M. Bukowski [2013]; M. Łangalis [2012]; Wyrzykowski [2014]; Eurostat.

³⁰ Por. Komisja Europejska, *Total taxation share in the end consumer price for Euro-Super 95 and diesel oil*, 2012, https://energyindemand.files.wordpress.com/2012/10/2012_08_13_taxation_oil_prices.pdf (dostęp 5.08.2015).

Na podstawie oszacowań wielkości poszczególnych wydatków obliczono wielkości obciążeń z tytułu podatku VAT oraz podatku VAT i akcyzy dla poszczególnych poziomów dochodu do dyspozycji od 1 000 do 200 000 zł rocznie. Następnie wielkości te odniesiono do wielkości dochodu do dyspozycji. Wykresy 1 i 2 przedstawiają kształtowanie się obciążeń podatkowych z tytułu podatku VAT oraz podatku VAT i akcyzy.

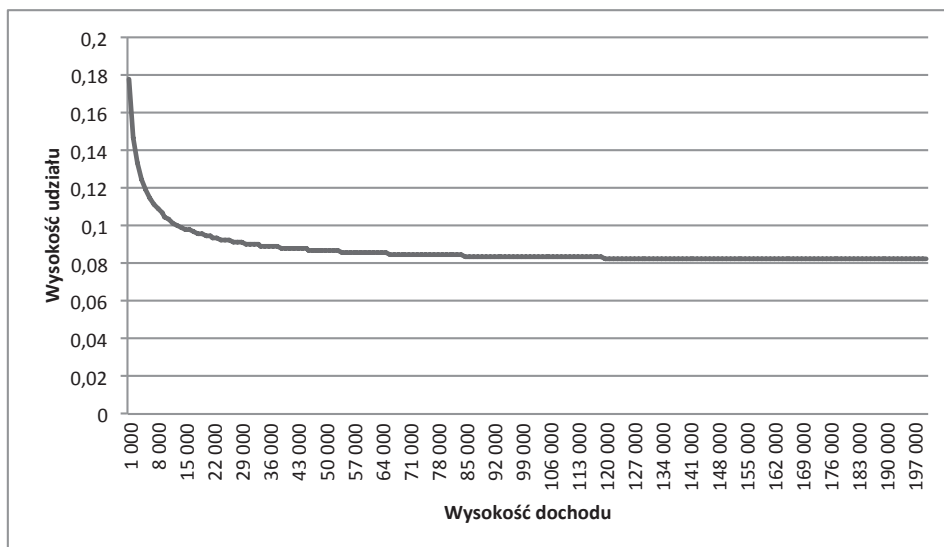

Wykres 1. Udział podatku VAT w rocznym dochodzie do dyspozycji od 1 000 do 200 000 zł w 2012 roku

Źródło: obliczenia własne.

Według przeprowadzonych obliczeń osoby dysponujące 1 000 zł dochodu obciążone były podatkiem VAT w wysokości 15,3%. Wraz ze wzrostem dochodu wielkość obciążeń maleje, by dla 200 000 zł wynieść niecałe 5,8%. Otrzymane wyniki korespondują z wynikami uzyskanymi przez M. Mycka, M. Kunderę, M. Najsz tuba i M. Oczkowską na podstawie mikrosymulacyjnego modelu SIMPL³¹. Według nich, wysokości podatku VAT płaconego przez osoby znajdujące się w pierwszym decylny wyniosła w 2012 roku 16,3% dochodu do dyspozycji, by spaść do 10,7% dla drugiego decylny i 6,8% dla ostatniego. Wskazuje to na regresywność podatku VAT. Na podstawie przebiegu wykresu 1 stwierdza się również, że podatek VAT w Polsce ma charakter regresywny. Osoby o niskich dochodach są nim relatywnie bardziej obciążone niż osoby o wysokich dochodach.

³¹ Por. M. Myck, M. Kundera, M. Najsz tub, M. Oczkowska, *VAT w wydatkach gospodarstw domowych: konsekwencje zmian systemu i zróżnicowanie obciążeń względem struktury demograficznej*, I Raport Przedwyborczy CenEA, Warszawa 2015, s. 4.

Wykres 2. Udział podatku VAT i akcyzy w rocznym dochodzie do dyspozycji od 1 000 do 200 000 zł w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne.

Po uwzględnieniu podatku akcyzowego skala obciążeń z tytułu VAT i akcyzy rośnie do 17,8% dla osoby dysponującej dochodem w wysokości 1 000 zł, by spaść do 8,2% dla osoby o dochodzie 200 000 zł. Rozkład obciążeń jest zbliżony do otrzymanego z tytułu podatku VAT (por. wykresy 1 i 2). Obciążenia z tytułu podatku akcyzowego nie niwelują i nie wzmacniają regresywnego charakteru podatku VAT.

Obciążenia podatkowe a forma zatrudnienia

Płatności z tytułu podatku VAT i akcyzy stanowią jedynie część obciążeń podatkowych. Oprócz nich osoby fizyczne płacą jeszcze podatek dochodowy oraz składki ZUS. Łączne uwzględnienie powyższych obciążeń pozwala na określenie charakteru systemu podatkowego.

Podatnicy w Polsce mają do wyboru różne formy rozliczeń z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. Wśród nich znajdują się dwie najważniejsze formy oparte o uzyskiwany dochód, tj.: rozliczenie na zasadach ogólnych (skali podatkowej) – obejmujące zatrudnionych na umowę o pracę i samozatrudnionych, oraz 19% stawkę liniową – stosowaną wyłącznie dla samozatrudnienia. Wybierając opcję liniową, traci się możliwość korzystania z większości ulg oraz wspólnego rozliczenia z małżonkiem. Chcąc porównać różne formy zatrudnienia,

przyjmuje się, że podatnik (podatnicy) korzysta wyłącznie z powszechnie stosowanych dla wyszczególnionych form zatrudnienia odliczeń od dochodu czy podatku, jak np. odliczenie składki zdrowotnej od podatku czy składek ZUS³² od dochodu. Przyjęcie takiego uproszczenia powoduje, że uzyskana w przypadku rozliczeń na zasadach ogólnych progresja może być wyższa niż w rzeczywistości, w szczególności dla podatników korzystających z innych ulg, np. ulgi podatkowej z tytułu wychowywania dziecka, wspólnego rozliczenia się współmałżonków, gdy jedna z osób nie pracuje, etc. Analizie poddaje się zatem „najprostsze” przypadki rozliczeń podatku PIT. Dodatkowo i ponownie ze względu na analizowaną opcję podatku liniowego przyjmuje się, że w przypadku pozostałych form zatrudnienia w gospodarstwie domowym dochody uzyskiwane są albo przez jedną osobę, albo w firmie rodzinnej.

Większość osób w 2012 roku rozliczyła się według skali podatkowej. Według danych Ministerstwa Finansów 19 743 918 podatników rozliczyło się w urzędach skarbowych. Z opcji podatku liniowego skorzystało 429 096 podatników i złożyło formularz PIT-36L (2,17%). Zdecydowana większość osób rozliczających się przy pomocy skali podatkowej, tj. 16 194 649 (82,02%), złożyła formularz PIT-37, a 2 694 993 (13,65%) złożyło formularz PIT-36³³. Liczba podatników korzystających z opcji podatku liniowego jest relatywnie niewielka. Ich dochody różnią się jednak znacznie od innych grup podatników. Przeciętny dochód po odliczeniu składek na ubezpieczenie społeczne w 2012 roku wyniósł w tej grupie 183 714 zł. W pozostałych grupach kształtował się na poziomie: 29 407 zł dla zatrudnionych na umowę o pracę³⁴ oraz 27 994 zł dla prowadzących wyłącznie pozarolniczą działalność gospodarczą rozliczających się według skali. Sześciokrotna różnica w wysokości przeciętnego dochodu w stosunku do pozostałych form rozliczeń wskazuje, że z podatku liniowego korzystają przedsiębiorcy o najwyższych dochodach.

Zastosowanie różnych form rozliczeń podatkowych skutkuje możliwością oddziaływania na wysokość płaconych podatków. W zależności od wybranej formy zatrudnienia, tj. umowy o pracę lub samozatrudnienia, podatnik ponosi inne ciężary podatkowe. Chcąc zbadać różnice w obciążeniach podatkowych pomiędzy pracownikiem najemnym (umowa o pracę), samozatrudnionym opłacającym podatek dochodowy na zasadach ogólnych oraz samozatrudnionym korzystającym z opcji podatkowej w postaci podatku liniowego, porównuje się ze sobą te trzy formy, biorąc pod uwagę obciążenia z tytułu podatków PIT, VAT, akcyzy i składek ZUS.

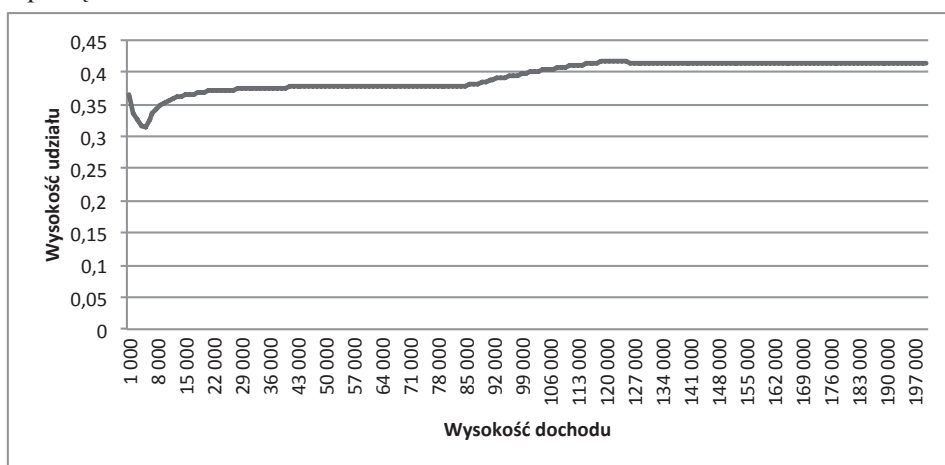
³² W tym przypadku składki ZUS rozumie się dosłownie jako wyłącznie te odliczane od dochodu. W prowadzonych obliczeniach są one tak odliczane, natomiast składka zdrowotna odliczana jest od podatku w wysokości 7,75% jej wymiaru.

³³ Są to w większości osoby prowadzące działalność gospodarczą. Por. Ministerstwo Finansów, *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za 2012 rok*, Warszawa 2013, s. 3, 6.

³⁴ Są to podatnicy uzyskujący dochody wyłącznie ze stosunku: pracy, służbowego, spółdzielczego i z pracy nakładczej. Por. tamże, s. 17, 19, 34.

Podstawę obliczeń stanowi dochód brutto z przedziału od 1 000 do 200 000 zł i odpowiadający mu przychód w przypadku osób samozatrudnionych. Wysokość obciążeń z tytułu podatku VAT i akcyzy obliczana jest dla wysokości dochodu netto dla zatrudnienia na umowę o pracę i dochodu dla samozatrudnienia. Sumę wszystkich obciążeń odnosi się do dochodu brutto lub przychodu.

Osoba zatrudniona na umowę o pracę obciążona jest liniowo naliczanymi składkami ZUS oraz podatkiem dochodowym obliczanym według skali. Otrzymywany dochód netto przeznacza na konsumpcję, od której płaci podatek VAT i akcyzę. Zakłada się, że całość dochodu jest wydawana. Nie pojawiają się oszczędności. Wykres 3 przedstawia szacunki łącznych obciążeń osoby zatrudnionej na umowę o pracę w 2012 roku.

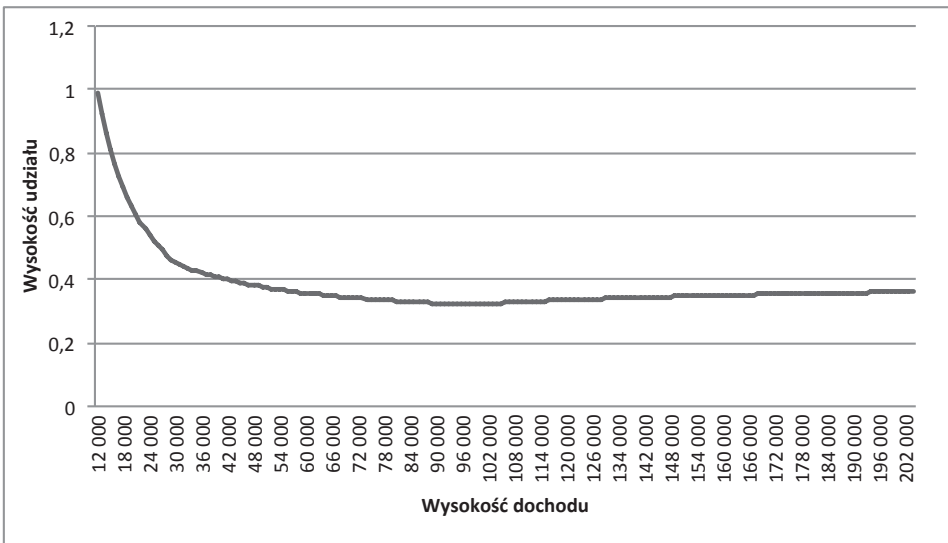
Wykres 3. Udział obciążeń z tytułu podatków PIT, VAT, akcyzy i składek ZUS w rocznym dochodzie brutto od 1 000 do 200 000 zł dla osoby zatrudnionej na umowę o pracę w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne.

Skala łącznych obciążeń waha się w przedziale od niecałych 32% (dochód zbliżony do wysokości kwoty wolnej od podatku) do niecałych 42% (wysokość dochodu obłożona 32% podatkiem na granicy zawieszenia płatności składki emerytalnej i rentowej). Na samym początku, tj. do wysokości dochodu równej kwocie wolnej system jest regresywny ze względu na podatek VAT. Powyżej kwoty wolnej, system staje się progresywny, jednak zbliżając się do kwoty dochodu 85 528 zł (próg podatkowy), progresja jest coraz słabsza. Zwiększa się dzięki zastosowaniu 32% stawce podatku, by przejść praktycznie w podatek liniowy powyżej kwoty zawieszenia składki emerytalnej i rentowej³⁵. W efekcie system przestaje być progresywny dla osób o najwyższych dochodach.

³⁵ W 2012 roku limit wynosił 118 770 zł.

Zakłada się, że osoba prowadząca w 2012 roku działalność gospodarczą opłacała najniższe zryczałtowane składki ZUS. W skali roku ich wielkość wynosiła 11 775,12 zł. Aby uzyskać dochód z prowadzonej działalności, należało osiągnąć przychody powyżej tej kwoty³⁶. Przyjmuje się zatem, że dolny limit przychodów wyniósł 12 000 zł. Ponownie zakłada się, że całość dochodu jest wydawana. Nie pojawiają się oszczędności. Wykres 4 przedstawia szacunki łącznych obciążeń osoby samozatrudnionej rozliczającej się według skali w 2012 roku.

Wykres 4. Udział obciążeń z tytułu PIT, VAT, akcyzy i składek ZUS w rocznym przychodzie od 12 000 do 200 000 zł dla osoby samozatrudnionej rozliczającej się na zasadach ogólnych w 2012 roku

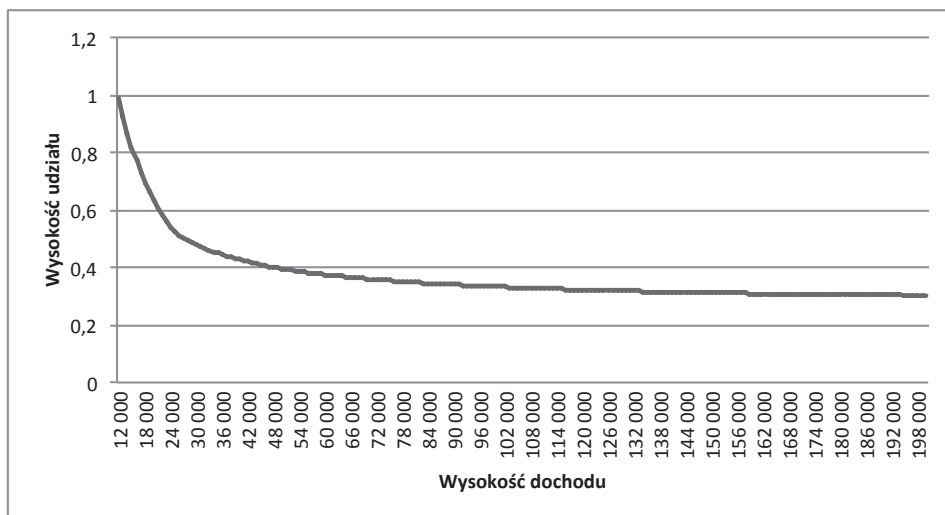
Źródło: opracowanie własne.

Przedsiębiorcy osiągający przychody na poziomie zbliżonym do sumy składek ZUS ponoszą bardzo wysokie obciążenia podatkowe. Wraz ze wzrostem dochodu następuje ich spadek do poziomu około 32% (poziom dochodów powyżej progu podatkowego dla stawki 32%). Wejście w kolejny próg podatkowy powoduje, że system staje się delikatnie progresywny, gdyż obciążenia rosną do 36%. Odnotowana progresja spowodowana jest przez wyższą stawkę podatkową podatku PIT. Regresywny charakter podatku VAT nie jest w stanie tego zniwelować.

Ostatnią z analizowanych form zatrudnienia jest samozatrudnienie z opcją liniowej stawki podatku PIT. Zastosowano tu identyczne założenia dotyczące

³⁶ Dla uproszczenia zakłada się, że działalność nie wymagała ponoszenia innych kosztów lub zostały już one pokryte przychodami.

przychodu i oszczędności jak w przypadku osoby samozatrudnionej rozliczającej się według skali. Wykres 5 przedstawia szacunki łącznych obciążeń osoby samozatrudnionej rozliczającej się przy pomocy 19% stawki podatku PIT w 2012 roku.

Wykres 5. Udział obciążeń z tytułu PIT, VAT, akcyzy i składek ZUS w rocznym przychodzie od 12 000 do 200 000 zł dla osoby samozatrudnionej korzystającej z podatku liniowego w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne.

Osoba korzystająca z podatku liniowego, osiągająca niski dochód, ponosi relatywnie najwyższe obciążenia podatkowe. Wraz ze wzrostem dochodu stają się one jednak coraz niższe, by dla przychodów wynoszących 200 000 zł wynieść 30,2%. Jest to przeszło 5 pkt. proc. mniej niż u osoby osiągającej ten sam przychód, a rozliczającej się przy pomocy skali podatkowej. Zatrudnienie na umowę o pracę powoduje, że różnica ta wzrasta o prawie 12 pkt. proc. Biorąc pod uwagę wysokość dochodów, różnice w obciążeniach podatkowych, a co za tym idzie w dochodzie do dyspozycji, będą znaczne. Zastosowanie podatku liniowego powoduje, że system podatkowy staje się wyłącznie regresywny.

Podsumowanie

Progresja systemu podatkowego jest istotna nie tylko z punktu widzenia zapewnienia redystrybucyjnej funkcji polityki fiskalnej. W rozwiniętych gospodarkach pozwala również na zebranie wyższych dochodów z podatków, w porównaniu

do systemu z relatywnie niską stopą podatku liniowego³⁷. Chcąc realizować zasadę sprawiedliwości pionowej, system podatkowy powinien być progresywny. Taki charakter może mu nadać przede wszystkim progresywny podatek dochodowy.

W Polsce przyjęto rozwiązanie pośrednie i zastosowano system mieszany w rozliczeniach podatku dochodowego. W rezultacie, w zależności od stosowanej formy zatrudnienia, tj. rozliczenia na zasadach ogólnych (obejmującego zatrudnionych na umowę o pracę i samozatrudnionych) oraz 19% stawki liniowej (wyłącznie dla samozatrudnienia), występują różnice w wysokości obciążeń podatkowych z tytułu PIT, VAT, akcyzy i składek ZUS. Zakładając stałą strukturę konsumpcji gospodarstwa domowego, brak oszczędności, korzystanie w rozliczeniu podatku PIT wyłącznie z ulg podatkowych dostępnych dla opcji podatku liniowego oraz uzyskiwanie dochodów gospodarstwa domowego wyłącznie przez jedną osobę, porównuje się ze sobą wyszczególnione formy zatrudnienia.

Wybór formy zatrudnienia wpływa na wielkość obciążeń podatkowych, a co za tym idzie warunkuje progresję systemu. Dla osób zatrudnionych na umowę o pracę (pracownicy najemni) polski system podatkowy ma charakter progresywny. W szczególności progresja jest odczuwalna w przedziale dochodów od około 4 000 do 120 000 zł. W przypadku osoby samozatrudnionej prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą i rozliczającej się według skali podatkowej, progresywny charakter systemu pojawia się powyżej 100 000 zł przychodu. Do tej granicy system ma charakter regresywny. Jeśli skorzysta się natomiast z samozatrudnienia połączonego z 19% liniową stawką podatku dochodowego, system podatkowy ma charakter wyłącznie regresywny. Całkowite obciążenie z tytułu podatku VAT, PIT, akcyzy i składek ZUS spada do około 30%. Efektywnie jest więc niższe niż najwyższa nominalna stawka podatku PIT dla rozliczających się według skali podatkowej. Z punktu widzenia obciążeń podatkowych najkorzystniejszą formą rozliczeń dla osób o najwyższych dochodach jest wybór 19% stawki podatku liniowego. Dla osób o najniższych dochodach najlepszym rozwiązaniem jest zatrudnienie na umowę o pracę.

Liczba osób rozliczających się przy pomocy 19% stawki liniowej jest relatywnie niewielka w porównaniu do innych opcji i wyniosła w 2012 roku 429 096 (2,17%) podatników. Osiągają oni jednak najwyższe dochody, których przeciętna wysokość stanowi sześciokrotność przeciętnych dochodów podatników korzystających z innych form rozliczeń. Stworzenie takiego wyjątku w systemie stoi w sprzeczności z zasadą sprawiedliwości pionowej i istotnie motywuje do samozatrudnienia osoby o najwyższych dochodach. Oddziałuje to negatywnie na progresję całego systemu podatkowego, jednocześnie uszczuplając dochody budżetu państwa z tytułu podatku PIT.

---

³⁷ Por. A. Paulus, A. Peichl, *Effects on flat tax reforms in Western Europe*, "Journal of Policy Modeling" 2009, no. 31, s. 631–632.

Bibliografia

- Alesina A., Perotti R., *Income distribution, political instability, and investment*, "European Economic Review" 1996, no. 40, Elsevier, s. 1203–1228.
- Allen R.G.D., Bowley A.L., *Family expenditure*, Staples Press, London 1935.
- Bukowski M., *Jednolita stawka VAT – szansa czy próżna nadzieja rozwojowa?*, referat przygotowany na seminarium eksperckie „System obciążeń podatkowych wobec MŚP”, Forum Debaty Publicznej Prezydenta RP, 2013.
- Dobrowolska B., Rogalski W. J., *Redystrybucyjne konsekwencje opodatkowania konsumpcji polskich gospodarstw domowych podatkiem VAT według grup społeczno-ekonomicznych w latach 1995–2009*, „Studia Ekonomiczne Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2013, nr 129, s. 135–144.
- Dobrowolska B., *Klasyczne metody estymacji w ocenie redystrybucyjnych konsekwencji funkcjonowania podatków konsumpcyjnych w Polsce*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 2013, Vol. XLVII, nr 3, s. 119–128.
- Dobrowolska B., *Model ANOVA alternatywą dla badań nad podatkiem VAT*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia” 2014, nr 8(3), s. 49–56.
- Dudek H., *Ekonometryczne modelowanie popytu – wczesne etapy rozwoju metodologii*, „Roczniki Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich” 2012, t. 99, s. 2–15.
- Ernst & Young, *Analiza krajowej struktury opodatkowania papierosów akcyzą*, Warszawa 2012.
- Eurostat, *Electricity prices for domestic consumers – bi-annual data (from 2007 onwards)*, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do/>.
- Eurostat, *Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States, Iceland and Norway*, EU 2014.
- GUS, *Budżety gospodarstw domowych w 2012 r.*, Warszawa 2013.
- Kaus W., *Beyond Engel's Law – A cross-country analysis*, "The Journal of Socio-Economics" 2013, no. 47, s. 118–134.
- Komisja Europejska, *Total taxation share in the end consumer price for Euro-Super 95 and diesel oil*, https://energyindemand.files.wordpress.com/2012/10/2012_08_13_taxation_oil_prices.pdf
- Krajewska A., Krajewski P., *Rozkład obciążeń podatkowych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica” 2011, nr 248, s. 253–267.
- Krajewska A., *Podatki w Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 2012.
- Krajewska A., *Przyczyny wzrostu zróżnicowania dochodów w Polsce*, „Gospodarka Narodowa” 2012, nr 7–8, Warszawa, s. 85–116.
- Łangalis M., *Cena państwa 2012*, Instytut Globalizacji, 2012, <http://aplikacje-internetowe.net/images/homepage/IG/CenaPanstwa2012.pdf>
- Ministerstwo Finansów, *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za 2012 rok*, Warszawa 2013.
- Mo Ph., *Income Inequality and Economic Growth*, KYKLOS 2000, Vol. 53, s. 293–316.
- Myck M., Kundera M., Najsztub M., Oczkowska M., *VAT w wydatkach gospodarstw domowych: konsekwencje zmian systemu i zróżnicowanie obciążeń względem struktury demograficznej*, I Raport Przedwyborczy CenEA, Warszawa 2015, [http://www.ptc.pl/pliki/2/12/ilovepdf.com\(1\).pdf](http://www.ptc.pl/pliki/2/12/ilovepdf.com(1).pdf)
- Owsiak S., *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, PWN, Warszawa 2002.
- Paulus A., Peichl A., *Effects on flat tax reforms in Western Europe*, "Journal of Policy Modeling" 2009, no. 31, s. 620–636.
- Prais S. J., Houthakker H.S., *The analysis of family budgets*, Cambridge 1955.
- PwC, *Personal income tax in the European Union*, Warszawa 2012.

Radziukiewicz M.J., *Redystrybucja dochodów, kto zyskuje? Kto traci?*, PWE, Warszawa 2011.

Służba Celną MF, *Biuletyn statystyczny służby celnej. I–III kwartał 2012*, Warszawa 2013.

Stiglitz J., *Ekonomia sektora publicznego*, PWN, Warszawa 2004.

Wyrzykowski P., *Rynek napojów alkoholowych. Stan i tendencje rozwojowe*, „Gospodarka” 2014, t. 68, <http://przemyslspozywczy.eu/wp/wp-content/uploads/2014/07/Rynek-napoj%C3%B3w-alkoholowych.-Stan-i-tendencj-rozwojowe.pdf>

Streszczenie

Większość krajów Unii Europejskiej stosuje progresywne podatki dochodowe od osób fizycznych (PIT). Jest to wynikiem wdrożenia zasady sprawiedliwości pionowej pozwalającej na realizację pozafiskalnych funkcji podatków. W Polsce przyjęto rozwiązanie pośrednie i zastosowano system mieszany. Oprócz rozliczenia w oparciu o progresywną skalę podatkową, od 2004 roku podatnicy prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą mogą wybrać rozliczenie przy pomocy 19% liniowej stawki podatku.

Celem opracowania jest analiza progresji polskiego systemu podatkowego w zależności od formy zatrudnienia. W analizie bierze się pod uwagę obciążenie zarówno podatkami (PIT, VAT i akcyzą), jak i składkami na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. Obliczenia wykonuje się dla 2012 roku w oparciu o obowiązujące wtedy wysokości stawek podatkowych, składek ubezpieczeń oraz stosowane ich limity. Do szacunku obciążeń podatkiem VAT i akcyzą wykorzystuje się dane GUS z Badania Budżetów Gospodarstw Domowych z 2012 roku.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że wybór formy zatrudnienia istotnie wpływa na wielkość obciążeń podatkowych, a co za tym idzie warunkuje progresję podatkową. Dla osób zatrudnionych na umowę o pracę system podatkowy ma charakter progresywny. W przypadku osoby samozatrudnionej prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą rozliczającej się według skali podatkowej, progresywny charakter systemu pojawia się powyżej 100 000 zł przychodu. Korzystając z samozatrudnienia połączonego z 19% liniową stawką podatku dochodowego, system podatkowy ma wyłącznie regresywny charakter.

Słowa kluczowe: progresywny system podatkowy, podatki, VAT, podatek dochodowy, akcyza

Numer klasyfikacji JEL: H200; H240